

MJSS

MONTENEGRIN JOURNAL FOR SOCIAL SCIENCE

Volume 1, 2017. Issue 1.

CIP - Каталогизacija y publikaciji
Национална библиотека Црне Горе, Цетиње
COBISS.CG-ID 32743952

ISSN 2536-5592

Publisher

Center of Geopolitics

Časopis *Montenegrin Journal for Social Science* upisan je u evidenciju
medija, Ministarstva kulture Crne Gore pod rednim brojem **782**.

MJSS
MONTENEGRIN JOURNAL FOR SOCIAL SCIENCE

Volume 1, 2017. Issue 1. Podgorica June 2017.

Editor in Chief: Živko Andrijašević

Editors: Adnan Prekić, Dragutin Papović, Ivan Tepavčević

International editorial board: John K. Cox, North Dakota State University, Fargo, UNITED STATES; Lidia Greco, University of Bari, Bari, ITALY; Helena Binti Muhamad Varkkey, University of Malaya, Kuala Lumpur, MALAYSIA; Vít Hloušek, Masaryk University, Brno, CZECH REPUBLIC; Adrian Hatos, Universitatea „Babeş-Bolyai” Cluj, ROMANIA.

Proofreading and proofreading: Nataša Praščević

Address: Danila Bojovića bb 81 400 Niksic, Montenegro

E-mail: mjss@ac.me

www.mjss.ac.me

Prepress and print: Pro file – Podgorica

Circulation: 100 copies

Objavlivanje ovog broja časopisa pomogli su:
**Centralna banka Crne Gore, Filozofski fakultet-Nikšić i Societe
Generale banka Montenegro**

CONTENTS:

INTRODUCTION	4
ON THE LOST PURPOSE OF TRANSITION Igor LUKSIC	5
PERCEPTION OF THE MONTENEGRIN STUDENT POPULATION ON NATO MEMBERSHIP Adnan PREKIC	22
KATOLIČKA CRKVA I NACIONALIZAM U CRNOJ GORI: BEATIFIKACIJA I KANONIZACIJA LEOPOLDA BOGDANA MANDIĆA Dragutin PAPOVIĆ	42
NOT AFRAID OF THE LION: THE ROLE OF VENICE IN MODERN HISTORY OF MONTENEGRO Tommaso GIANCARLI	78
REVIEWS:	91
O INTELEKTUALCIMA, IDEOLOGIJI I TOTALITARIZMU (DR DRAGUTIN PAPOVIĆ, INTELEKTUALCI I VLAST U CRNOJ GORI 1945-1990. GODINE, PODGORICA, 2015) Živko ANDRIJAŠEVIĆ	92
INTERPRETACIJA ISTORIJE CRNE GORE NA PRAGU XXI VIJEKA - PRIKAZ KNJIGE FRANTIŠEKA ŠISTEKA, „NARATIVI O IDENTITETU” IvanTEPAVČEVIĆ	101
MEĐUNARODNI NAUČNI SKUP: “OD RATA DO MIRA NA JADRANU: 1914 – 2016”, 28. SEPTEMBAR 2016, KOTOR, CRNA GORA, CRKVA SVETOG DUHA Marijan PREMOVIĆ	105

Prikaz

INTERPRETACIJA ISTORIJE CRNE GORE NA PRAGU XXI VIJEKA - PRIKAZ KNJIGE FRANTIŠEKA ŠISTEKA, „NARATIVI O IDENTITETU“

Ivan TEPAVČEVIĆ

Univerzitet Crne Gore, Filozofski Fakultet-Nikšić,

Danila Bojovića b.b. Crna Gora

E-mail: tepo40@at-com.me

U izdanju Matice crnogorske 2015. godine izašla je knjiga pod naslovom „Narativi o identitetu“, izabrane studije o crnogorskoj historiji, autora Františka Šisteka, predavača moderne historije Balkana na Fakultetu socijalnih nauka Karlovoga univerziteta u Pragu. Šistek skreće pažnju crnogorske javnosti već 2009. godine, kada je promovisao prvu monografiju o Crnoj Gori „Naša braća na jugu“ u kojoj je analizirao i saopštio češke predstave o Crnoj Gori i Crnogorcima od 1830. do 2006. godine. Inače, to je tema njegove doktorske disertacije. „Narativi o identitetu“ čine odabrane studije koje se bave pričama o identitetu (posebno nacionalnom i religijskom) i instrumentalizacijom historije u Crnoj Gori od XIX vijeka do danas. Izbor teme, motivi i podsticaj nesumljivo se nalaze u njegovom dugogodišnjem interesovanju za Crnu Goru. Autor istražuje predmoderne identitetske obrasce u Crnoj Gori prve polovine XX vijeka i pokušava da ih smjesti u širi društveni i politički okvir. U knjizi se nalazi nekoliko studija koje povezuju interes za narative o etničkom i vjerskom identitetu i interpretacije moderne crnogorske historije, kao i jedan članak posvećen problematiki manjina. Neke od studija su prevodi ranijih radova posvećenih Crnoj Gori, koji su u posljednjih desetak godina bili objavljeni u nekoliko zbornika i stručnih časopisa na engleskom i češkom jeziku. Svako od poglavlja čini jednu integralnu cjelinu, tematski zaokruženu, koja se može posmatrati zasebno, a sve zajedno su odraz njegovih razmišljanja o najrazličitijim fenomenima i pitanjima identiteta.

U Crnoj Gori, kao i u bivšoj Jugoslaviji, u naučnoj i stručnoj javnosti odavno su izražena pitanja identiteta, podjele oko identiteta, kao i važnost identiteta i ona još uvijek traju. Ta pitanja zaokupljaju pažnju i autora ove studije, koji pokušava da nađe prave odgovore. Šistek je, zapravo, nastojao da identitetima da neki logički smisao, jer podliježu promjenama tokom vremena zbog raznih reinterpretacija. Fokusirao se na to šta su stanovnici Crne Gore pisali o svom identitetu, kako su ga objašnjavali tokom raznih perioda. U tom duhu sklopivši mozaik od relevantnih, ma koliko poznatih činjenica, Šistek nam u ovoj knjizi, umnogome, u novom svjetlu, pokazuje da se identitet mijenja kroz vjekove, da podliježe promjenama, da on nije statička kategorija.

Na samom početku knjige autor naglašava da pisati o identitetu nije preporučljiv recept za uspjeh, posebno na Balkanu. Po njemu, bolje je izabrati neku svježiju i atraktivniju temu, jer se u Crnoj Gori u posljednjih dvadeset pet godina o identitetu diskutovalo dosta i vjerovatno više nego u susjednim zemljama. Iako autor konstatuje da nije imao ambiciju da da definitivan odgovor na otvorena pitanja crnogorskog identiteta, niti da nameće konačne odgovore, ova knjiga nam ipak daje odgovore na niz zanimljivih pitanja koja se sama otvaraju. Šistek, poput pravog istraživača, znalački posmatra događaje iz više uglova, i dok čitamo njegovu knjigu susrećemo se sa mnogim drugim pitanjima koji su i danas dio naše političke i istorijske zbilje. Njegove studije su napisane jasno i razumljivo, tako da poslije čitanja ove knjige stičemo utisak da razumijemo i ono što pisac nije napisao, a želio je da nam poruči. Vraća se tradiciji nekadašnjih čeških poznavalaca Crne Gore, svojih uglednih prethodnika, poput Vaclika, Holečeka i drugih koji su imali različita interesovanja za ovaj prostor. Tema identiteta je na našim prostorima i dalje aktuelna, iako je na Zapadu izašla iz mode, kako kaže autor. On je doprinio na određeni način da ova tema uđe u sferu nauke, i da i danas bude značajna i savremena. Metodološka zasnovanost analize, kritičnost i otvorenost autorskih stavova, lakoća pisanja, čine knjigu Františka Šisteka privlačnom i zanimljivom naučnoj javnosti.

Uvodni esej (Uvod, stranice 5–20) smješta pitanje kolektivnih identiteta u Crnoj Gori i bivšoj Jugoslaviji u jedan širi kontekst. Autor se kritički osvrće na dominantna stanovišta o identitetu, posebno je protiv esencijalističkih pristupa koji se često koriste za političke instrumentalizacije nacionalističkih osjećaja isključivosti i netolerancije. U prvom poglavlju koje glasi „Narativi o istoriji, identitetu i temporalnosti u Crnoj Gori, 1905–1945.” (stranice 21–102) Šistek se bavi pitanjima razvoja diskursa kolektivnih identiteta, istorije u jednom dosta burnom i turbulentnom

periodu od uvođenja parlamentarizma 1905. godine u Knjaževini Crnoj Gori, preko balkanskih ratova i Prvog svjetskog rata, stvaranja Kraljevina SHS i međuratnog perioda do uspostavljanja komunističke vlasti, poslije Drugog svjetskog rata. Sama koncepcija u prvom poglavlju od 1905. do 1945. godine je dosta neuobičajena. U proteklih četrdeset godina nekoliko puta se mijenjaju glavna polazišta o identitetu. Ključnu ulogu za razvoj nacionalnih identiteta odigrali su širenje pismenosti, razvoj komunikacijskih sredstava, razvoj školstva i urbanizacija. Dominantna politička elita odlučuje šta je većinski identitet, koji kasnije razrađuje intelektualna elita. Upravo se to ovdje prepoznaje.

Sljedeće poglavlje Šistekove knjige nosi naslov „Njegoševa grobnica na Lovćenu”, promjene i reinterpretacije spomen-mjesta u kontekstu sukcesivnih političkih, ideoloških i nacionalnih projekata, 1845–2010. (strane 103–143). Autor svoju pažnju usredređuje na razne kontroverze koje su vladale u posljednjih vijek i po oko posljednjeg počivališta crnogorskog vladara Petra II Petrovića Njegoša. On smatra da je vrh Lovćena jedno od najvažnijih mjesta sjećanja na crnogorskom, srpskom i jugoslovenskom kontekstu. Prema njegovim riječima bilo koja geografska tačka ili materijalni objekat može postati spomen mjesto ako mu se u kolektivnoj imaginaciji određene ljudske grupe da odgovarajući relevantan značaj. Analiza Njegoševe grobnice kroz period koji je obrađen i njenom simbolikom predstavljala je razmeđe identiteta u Crnoj Gori.

Sljedeća studija „Klerikalizacija nacionalizama” tumačenje vjerskog rivalstva između Srpske i Crnogorske pravoslavne crkve 1989–2010. (stranice 145–202) govori o političkoj, nacionalnoj polarizaciji pravoslavnih vjernika na tlu Crne Gore u toku i poslije raspada Jugoslavije devedesetih godina XX vijeka, pa sve do kraja prve decenije XXI vijeka. Autor znalački tumači razlike između dvije suprostavljene crkve na temeljima različitih istorijskih i identitetskih narativa. U svojoj analizi vraća se u „pansrpski i pracrnogorski srednji vijek: između Svetog Save i Svetog Ivana Crnojevića”. Piše o sporu oko autokefalnosti, koji se reflektuje sve do današnjih dana. Autor predlaže jedno zanimljivo rješenje za proglašenje Cetinjskog manastira za nacionalno blago koje bi bilo u državnom vlasništvu. Navodi da to ne bi bio presedan u svijetu, jer je nešto slično urađeno sa Katedralom Svetog Vida u Pragu, 2007. godine, kada su češki sudovi odlučili da najvažniji katolički hram u zemlji pripadne državi, a ne katoličkoj crkvi. U obrazloženju se navodio značaj hrama kao simbola češke nacije, koji treba da pripada svim građanima, bez obzira na njihova vjerovanja, a ne samo jednoj konfesiji.

Poglavlje „Nacionalne manjine u Crnoj Gori nakon raspada Jugoslavije (1991–2003)” (stranice 203–244) Šistek je radio u koautorstvu sa Bohdanom Dimitrovom. Ovaj dio knjige se bavi analizom manjina, kako se mijenjao njihov položaj (Bošnjaci-Muslimani, Albanci, Hrvati i Romi) u Crnoj Gori, reinterpretacijom njihovih kolektivnih identiteta u turbulentnim vremenima od raspada Jugoslavije do transformacije SR Jugoslavije u Državnu zajednicu Srbija i Crna Gora. Veoma studiozno autori navode statističke podatke, istorijat, činjenice o kulturnim, vjerskim udruženjima.

Posljednje poglavlje je „Interpetacije istorije Crne Gore na pragu 21. vijeka” (stranice 245–333), gdje autor pravi komparativnu analizu pregleda crnogorske istorije koje su objavljene od raspada Jugoslavije do kraja prve decenije XXI vijeka. U širem kontekstu pisao je i o starijoj i o savremenijoj historiografskoj literaturi o Crnoj Gori. Šistek je analizirao istorije koje su nastale početkom XXI vijeka. Izabrao je strane autore, poput Tomasa Fleminga, Elizabete Roberts i Keneta Morisona, i domaće istoričare, Živka Andrijaševića i Šerba Rastodera. Na taj način je pokušao da vidi i sagleda savremeno stanje istraživanja i interpretacije istorije Crne Gore. Iznio je niz zapažanja i zaključaka preko kojih možemo da razumijemo neke dominantne tendencije, koje dolaze do izražaja u posljednje dvije decenije u sintetičkom obrađivanju istorije.

Na kraju je dat sažetak na engleskom jeziku (stranice 335–349), bibliografija (str. 351–374) i registar ličnih imena (str. 375–386).

Šistek se u ovoj studiji veoma uspješno fokusira na stereotipe drugog, bavi se problematizacijom tradicionalnog društva, raznim interpetacijama crnogorske istorije. Knjiga „Narativi o identitetu” predstavlja dobar prilog izučavanja istoriografije o Crnoj Gori. Ova analitička studija, sastavljena od pet cjelina, koje povezane omogućavaju preispitivanje uvriježenih predstava o crnogorskom XX vijeku, daje dobru osnovu za neka buduća istraživanja. Pisana modernim stilom neopterećenim komplikovanim strukturama, ali sa nesumljivim poznavanjem materije, predstavlja vrijedan prilog stranog naučnika ovoj problematici, pouzdan i dobar vodič kroz turbulentnu istoriju crnogorskog identiteta, ali i zanimljivo štivo, namijenjeno kako upućenim čitaocima tako i široj publici.